

Beszélgetés a lakóotthonról

Rajházi Regina szakdolgozati interjúja Nádas Pál igazgatóval.

R.R Mikor fogalmazódott meg először Önben, hogy az iskolában tanuló gyerekek részt vehessenek egy lakóotthon programban?

Sok évvel ezelőtt kezdődött el egy együttműködés a Flamand kormány által finanszírozott „Eurocans” program, aminek a mi iskolánk is részese lehetett. Így kollégáimmal 1972-75 között többször jártunk Belgiumban szakmai program keretében.

A három éves szakmai kapcsolat, harmadik évben az “önálló élet” programot mutatták be számunkra.

Ekkor találkoztunk különböző fogyatékosok számára működtetett lakó program lehetőségekkel. Megmutattak nekünk egy olyan központot ahol a mozgáskorlátozott fiatalok számára, az önállóságra való felkészítés programja történik. Mi magunk is, és akkor még sokan, tulajdonképpen azt gondoltuk, hogy a technika az ami ebben a kérdésben számunkra-számomra új volt, de ez nem így van, hanem a szemlélet, a gondolkodás az önállósággal, az önálló életre való felkészítéssel kapcsolatban, annak a tanításával, illetve az önálló önrendelkezés jogának helyzetével és az arra való tanítási folyamattal.

Megismerkedtünk egyszer a St. Ludowik intézet belső pedagógiai rendjével, fejlesztési elveivel, programjaival, és tanulmányozhattuk más intézmények programjait is.

Amikor utoljára ott jártunk volt egy bérelt házuk, egy kis város egyik előkelő negyedében - ez tudatos választás volt részükről - mi ezt a házat láttuk működésében, láttuk, láttunk értelmi fogyatékosok számára fenntartott, teljesen önállóan működő lakóegységet is. Akkor azt gondoltam, hogy valami hasonlót, ha lehet én megcsinállok egyszer itt a gyerekeknek.

Miért tartotta ezt ennyire fontosnak?

Mindenki a sérültségének, állapotának, tanultságának, családi körülményeihez képest, valamilyen szinten szükséges önállónak lennie. A legsúlyosabban sérült ember is, a legmagatehetetlenebb ember is, még ha körbe is kell venni egészségügyi gondozással, ápolással, akkor is van egy pont, amittől kezdve saját maga önrendelkezik és önállóvá válik a lehetőségeihez képest.

Én azt gondolom, hogy ezt az “önállóságot” – ill. az arra való nevelést – gyerekekre szabva, mi is meg tudjuk csinálni. Pedagógiai programunk már évek óta ezt célozza meg. Így megpróbáljuk a gyerekeket természetesen egy védett környezetben a lehető legönállóbbá tenni. Ennek az egyik végjátéka maga a lakóotthon.

Hogyan vált megvalósíthatóvá ez a program?

Ez kizárólag pénz kérdése volt, mivel mi már nem vagyunk gyermekotthon, ezért az állami forrásokból ki voltunk zárva. Ahhoz, hogy én a lakóotthont létrehozhasam, más lehetőséget kellett keresni.

Falusi Jánosné ránk hagyta a Budaörsi telkét, ennek vételárából építettük fel Zuglóban a program megvalósításának helyt adó lakást, ami 22-22,5 millió forintba került.

A lakóotthon az iskola által létrehozott Zsótér Pál alapítványé, a működés költségeit egyrészt az alapítvány állja, mint tulajdonos, az iskola pedig gondoskodik a személyzetről, a személyzet fizetéséről, a programról, az étkeztetési költségekről, utazásról stb.

Milyen szempont szerint választotta ki a program megvalósításához megfelelő helyet?

Először azt gondoltam, hogy minél közelebb az iskolánkhoz – eredetileg a Korong utcában szerettem volna venni egy lakást –, de a rendelkezésre álló összeg behatárolta a lehetőségeinket. Így Zuglóban kerestem olyat, ami nem túl messze van az iskolától, gyalogosan is 1 órán belül bejárható, és közlekedés szempontjából is megfelelő.

Rátaláltunk a Kövér Lajos és az Egressy utca sarkán lévő házra, ami két kilométerre van tőlünk. Fontos volt, hogy olyan házat találjak, ami még a tervezés fázisában van, tehát a lakókörnyezetet úgy tudjuk kialakítani, hogy az akadálymentesen megközelíthető legyen, illetve magát a lakást is úgy tudjuk kiépíttetni, hogy az a mozgáskorlátozott gyerekeknek megfelelő életter legyen.

Sokkal többbe került volna egy meglévő lakás átalakítása, így bár lassabban, de megfelelő lakáshoz jutottunk.

Azt vallom, hogy amit a gyerekeknek adunk, az legyen minőségileg a lehető legjobb. Két oka van, az egyik oka pedagógiai, hatással vagyunk a gyerekekre, mintát nyújtunk neki, lehető legmodernebbet, legjobbat és legszebbet, hogyha majd esetleg lakáshoz, legyen előtte egy jó példa. A másik ok pedig pénzügyi – hogy ha egy panelt veszek, annak az értéke romlik, ennek a lakásnak pedig az elkövetkezendő tíz évben is értéke marad.

A lakás belső terének kialakításában milyen szempontok vezérelték?

Ügyeltünk arra, hogy a jelenleg az iskolánkban tanuló legsúlyosabb mozgásállapotú gyerek is tudja használni, hogy senki ne legyen kirekesztve ebből a programból, amiben a gyerekek saját döntésük szerint vehetnek részt.

Hogyan és kinek a részvételével jött létre ez a program?

A tantestület önként jelentkező tagjaiból alakult, kb. 15 fős csapat, Bán Éva bevonásával, aki maga is érintett.

Gondolkodtunk azon, hogy milyen szabályok, milyen házirend keretében legyen, és én azt gondolom, hogy ezek a beszélgetések, eljuttattak minket a leges legegyszerűbb megoldáshoz: kevés szabály legyen, a szabályokat az ott lakó gyerekek és felnőttek alakítsák, és semmilyen tiltó szabály ne legyen, kivéve azokat, ami a gyerekek egészségére és testi épségére vonatkozik.

Minden egyes gyerekhez kell igazítani magát az adott heti, havi programot, gyerekeknek közösen kell tudni kialakítaniuk a napirendjüket, ennek következtében tulajdonképpen a lakóotthon úgy szabályozódik, ahogy

minden "normális" életben szabályozódik egy család élete. Reggel felkelnek, elkészítik a reggelijüket, megreggeliznek, elmennek iskolába. Délután, amikor lejár a programjuk, a szakkörük stb., akkor visszaérkeznek a lakóotthonba, otthon várja őket az "anyukájuk", elkészítik a leckéjüket, elmennek bevásárolni, elvégzik a napi házi munkájukat, játszanak, beszélgetnek, elmennek valahova sétálni, de a lényeg az, hogy minél többet, a lehető legtöbbet a fokozatosság elve alapján önállóan végezzék ezt el.

Tehát, ha létezik szabály, akkor az *egyik szabály* az, hogy fokozatosan bevezetni őket abba, amit még nem tudnak, megkeresni azokat a képességeket, amelyekkel rendelkeznek, ezt továbbfejlesztve, ezekre építve eljutni a kitűzött cél – a lehető legönállóbb élet – felé.

Vannak olyan szabályok, amelyek a lakóotthoni együttlét során fogalmazódtak meg. Ilyen *szabály*, pl. az, hogy vendéget csak az ő engedélyükkel lehet fogadni. Fel kell hívni őket telefonon, és megkérdezni, hogy én most odamehetek-e, nem zavarok-e, megmondom, hogy miért mennék oda stb.

Szokássá vált, hogy mindig a következő lakóotthonost meghívják, és meg szokták hívni az osztályfőnököt és nevelőtanárt is. Természetesen a szülőket is meghívhatják.

Beszélnék még, a programban résztvevők kiválasztásáról. A felnőttek kiválasztása úgy történt, – a kezdetektől fogva, ahogy ez a program megvalósulni látszott –, figyeltem, hogy kiből bízna meg, mert ez egy mérhetetlenül nagy bizalmon alapuló tevékenység.

Úgy gondoltam, hogy nem feltétlenül muszáj ebben végzett pedagógusnak részt venni, olyan személyeket kell keresni, akiknek már van élettapasztalatuk, van gyerekük, az iskolában akár gyermekfelügyelőként dolgoznak.

Kiválasztottam egy kollégát, akit Cs. Erikának hívnak, és leültem, és elmeséltem neki, hogy mit tervezek, mik az elképzeléseim az önállóságról, hogy lehet mindezt megvalósítani. Elmondtam neki, hogy rá gondoltam, mint résztvevőre ebben a programban.

Megkértem gondolkodjon rajta és tegyen fel kérdéseket és így kialakíthatjuk az egységes koncepciónkat. dologról, akkor az másként lesz megvalósítva, és akkor a munkavállaló és munkáltató között konfliktus fog alakulni.

Erika igent mondott, és attól kezdve együtt kerestük a megfelelő személyeket. Két kolléganőre esett a választásunk, P.Juditra és K. Györgyre. Ők Hárman dolgoznak a lakóotthonban, akik mindezt, érdekesnek és változatosnak tartják, kihívásnak tartják, és megtiszteltetésnek érzik, hogy ebben a programban részt vehetnek, annak ellenére, hogy nem pedagógus végzettségűek.

A gyerekek kiválasztása a következőképpen zajlik. *Szabály*, hogy 7. és 8. osztályosok kerülhetnek csak bele a programba.

Minden 6. osztályossal beszélek a lakóotthonról, bár már vannak ismereteik róla, elmondom nekik, hogy mit gondolok az önállóságról, és az hogy valósítható meg a lakóotthonban. Kérdéseket tesznek fel a gyerekek, amelyekre megpróbálok válaszolni, elmondják a véleményüket arról, hogy számukra mit jelent az önállóság.

Ha ők önállóak akarnak lenni, és ebben a programban részt szeretnének venni, akkor azt kizárólag nekik kell eldönteni. És ezt meg is kell tudni fogalmazni, hogy ez számukra miért fontos, miért akar részt venni ebben a programban. És azt is, ha nem akar részt venni benne. Mindezt egy nyilatkozatban teszik meg.

Arra kérem őket, hogy ezt a döntést senkivel ne beszéljék meg, egyedül hozzák meg. Hiszen ez is az önállóság része, első lépcsőfoka. A következő lépés: Megbeszélni a szüleikkel, hogy ők ezt engedélyezzék, és ezt támogassák.

Kialakult egy olyan *szabály* is, hogy minden programszakasz végén van egy értékelés, amely két részből áll, amit az ott dolgozók csinálnak a gyerekekkel, és a másik amikor a kollégákkal beszélgetünk. Levonjuk a tanulságokat, és megállapítjuk, hogy mit kéne másképp tenni, és mi az, amit továbbra is így kell csinálni.

A gyerekeknek a szabad idejük eltöltéséhez, és az iskolába járáshoz van egy kilométer keretjük, ezt nem lehet konkrétan meghatározni mennyi, hiszen csoportonként, állapotonként alakítjuk ki.

Ezzel kapcsolatosan fontos *szabály* – a busz megrendelésével kapcsolatos szabály –, hogy a napi szállítást a gyerekeknek kell megszervezni, hogy mikorra menjen a busz értük a lakóotthonba ill. az iskolába.

Az időpontot nagyon szigorúan be kell tartaniuk, hiszen a pontosság nagyon fontos dolog az ember életében. Ha elkésik egyszer - még csak figyelmeztetést kap, ha kétszer – már büntetés van, ha háromszor – akkor ötszörös büntetés van. Még egyszer sem kellett vele élni.

Az is *szabály*, hogy egy hat hetes programban minimum kétszer hétvégén is bent kell lenni. Ez azért fontos, mert a hétvégi életet is meg kell tapasztalni, mit kell hétvégén csinálni, (nagybevásárlás, felkészülés a hétvégére stb...) Tehát gondoljon a saját családi életére.

Eddig kéthetes, háromhetes programok voltak, szeptembertől hathetes programok indulnak. Ez az év kísérleti, próba évnek mondható.

Fontos a hétvége, és fontos a busz szabálya, mert az adott kilométert önmaguknak be kell osztani, hogy mire használja el. És itt jön be a napi büntetés: ha ő elkésik, akkor abból először nem vonunk le, másodszor a dupla kilométert levonjuk, és harmadszor az ötszörösét az ő szabad kilométeréből. Ő felhasználhatja a szabad kilométert arra, hogy kimegy a Metróba bevásárolni pénteken, vagy arra, hogy elmegy akárhova – moziba, színházba stb...

De nem határtalan, soha semmi nem határtalan. A pénzt is, amiből gazdálkodnak be kell tartani, tehát a pénzzel való gazdálkodás, az egy közös tevékenység a "szülő" és közte. Tehát az ottani felnőtt és közte.

Visszatérve a három felnőtt kiválasztásában is az a legfontosabb dolog, hogy a három ember, akik váltják egymást – nem mindig ugyanaz van, - azoknak a lehető legközelebb kell, hogy álljon egymáshoz a gondolkodásuk és a szemléletük, mert máskülönben nem lehetne hatékonyan dolgozni. Ezért történt így a kiválasztás, hogy a gondolkodásban a lehető legközelebb álljanak egymáshoz ők is, és hozzám is.

Hogyan váltják egymást az ott dolgozók? Milyen a munkaidő beosztás?

Délután 16 órától másnap reggel 8 óráig.

És a hétvégén?

Ugyanígy forog tovább. Nagyon sokszor van olyan program, amit együtt csinálnak a gyerekek és a három felnőtt, vagy a két felnőtt.

Van még két *szokás*, ami a kísérleti program keretében alakult ki. Az egyik, hogy valamilyen tárgyat otthagynak, valamilyen pici alkotást, az adott időszak alatt készített, hímzett, varrott, festett, stb... Bármit, amit nekik kell kitalálni, és elkészíteni.

A másik a lakás még mindig nincs teljesen berendezve – a lakáshoz valamit vásárolnak –, pontosan azért, hogy ők ezzel a helyzettel is találkozzanak. Minden csoportnak van 30 ezer forintja arra, hogy vegyen valamit a lakásba, ezt is nekik kell eldönteni.

Minden csoportnak kell írni egy köszönőlevelet Erzszi néninek, akinek a jóvoltából a lakóotthon program megvalósulhatott, ki van téve a fényképe a lakásban, pedagógiai célzattal, hogy a gyerekek is tudják, hogy kinek köszönhetik a programban való részvételt.

Az elmúlt egy év tapasztalatait hogyan értékelné?

Csak pozitívan. A történetekből, a történetekből rengeteg – hogy az első kifli önálló megvétele nyolcadikos korban, vagy a S. Zoli vásárlása, ezek a sikerek, - abszolút pozitív, szeretik a gyerekek.

Egyedül egy negatív volt, két szülővel és a gyerekkel volt gond, az mikor nagyon lázas volt az egyik gyermek és akkor a szülő nem reagált, volt, a másik pedig, hogy egy fiú a szülei tartozása miatt nem vehetett részt a programban.

Mozgásjavító Gyermekcentrumról...

Mikor fogalmazódott meg Önben először, hogy szükség lenne az intézmény bővítésére?

Ez több tényező, legfőbb tényező az, hogy az utóbbi tíz évben regisztrálható tény, hogy az iskolánkban tanuló gyerekek mozgásállapotának rosszabbodása figyelhető meg. Ez azt jelenti, hogy az építmény, amiben élünk alkalmatlanná kezd válni.

Jelen pillanatban a becsléseink és a statisztikáink alapján eléri az 50%-ot azon gyerekeknek a száma, akik az épületnek vannak olyan területei, amit nem tudnak használni, sem önállóan, sem segítséggel.

Melyek ezek a területek? Rámpák, nem tud fölmenni önállóan, WC-k, fürdőszobák, tantermek, stb. Tehát körülbelül tíz éve ez követhető, és tíz évvel ezelőtt mondjuk csak 12%-a volt, ma már 50% körül van azoknak a gyerekeknek a száma, akik ezt nem tudják önállóan használni, ezért éreztük azt, hogy itt valamit tenni kell.

A főváros ebben partner volt mindig, megértette a problémát, és az új fővárosi pedagógiai nagy koncepciójába is bevette.

A másik fontos dolog, hogy ma Magyarországon nincsen speciális céllal működő középiskola, ami oktatási intézményként minősülne. Vannak különböző középfokú intézmények, de nem oktatási intézményként működnek, hanem vagy alapítványi, vagy valamilyen más állami szervezeti formában.

Kell egy középiskola Magyarországon az ép értelmű mozgáskorlátozott gyerekek számára.

Közben romlott a gyerekek állapota. – Valamit kell kezdeni az épülettel –.

Ennek a kálváriája és az összekapcsolódása már 93-94-95-ben megkezdődött, és mostanra jutottunk el oda, hosszú-hosszú vívódás, ilyen-olyan próbálkozások kapcsán, hogy ugye két lehetősége volt az önkormányzatnak ebben a döntéshelyzetben: felépít egy újat, vagy megpróbálja valamilyen módon ezt a meglévőt alakíttatni.

És most, amikor megtudtuk, hogy kiköltözik a kórház az épületből, mert az Uzsoki úti kórházat felépítették, és ez az épület szabad, és ez ugyanúgy a főváros tulajdona, és nekünk érzelmileg nagy kötődésünk van hozzá, mert ott volt a Nyomorék Gyerekek Országos Otthona 1913-tól egészen 1956-ig, ezért megpróbáltuk ezt előhozni, örömmel fogadták ezt a megoldást.

Készült egy tanulmány terv, amelyet a főváros finanszírozott, jelen pillanatban ezen a szinten tartunk, hogy megtaláltuk azokat a funkciókat, feladatokat, amelyekkel ezt a két házat működtetni lehet.

Ennek érdekében ezelőtt, mielőtt elkészült ez a tanulmány terv – ez egy építészeti tanulmány terv – nekünk kellett készíteni egy pedagógiai "tanulmány tervet", egy programot, hogy mit szeretnénk mi ebbe beletenni, és mi úgy döntöttünk, hogy megkíséreljük egyszer a meglévőt minőségileg jobb helyzetbe hozni, és új programokat hozzá tenni.

Vegyük az *újakat*, amik eddig nincsenek: az *óvodai programot*, ami az igazi óvodai programot foglalná magába és természetesen az iskolai előkészítést együtt. Ez hat csoportban fog működni.

Pótoljuk azt a hiányt, hogy az állami gondoskodásban lévő gyermekeknek nincsen speciális otthon lehetősége, ezért szeretnénk felvállalni a *gyermekotthoni funkciót*, feladatot, amit szintén a főváros támogat, mert hiszen igaz, hogy jelen pillanatban csak 4-5 ilyen gyerekünk van, de azok különböző fővárosi gyermekotthonokban vannak elhelyezve, és egyik sem tudja igazán ezt a problémát megoldani. Ellátja, gondozza, de szerintünk nem jól, és szerintük sem tudják elvállalni.

Illetve egy új terület, hogy középiskolások és akár egyetemisták számára kollégiumot biztosítani és ezt egy olyan rendszerben megcsinálni, hogy mind a gyermekeknek, mind a diákok, mind a kollégium számára megfelelő legyen, ezért 10-12 fős önálló egységeket hozunk létre, amely 2-3 ágyas szobákból áll, amelynek kell legyen egy kis konyhája, társalgója, szobája, fürdője stb...

Ez ma már a gyermekotthoni láncolatban is így alakult ki, tehát nem csinálunk semmi újat.

Nem megoldott a *módszertani központ* helye. Nem megoldott a *Szakértői Bizottság* helye, ezeknek is a megfelelő helyet kialakítjuk ebben az egységben.

Tehát a mai kórház helyén lenne a diákotthon, a gyermekotthon és a kollégium, ott lenne az óvoda, és ott lenne a Szakértői Bizottság. A jelenlegi épületben pedig csak az iskola és a módszertani központ.

Megnővekedhet a mozgásnevelés, akadálymentesítés, stb.

A két házat össze lehet hátul kötni, hiszen a két épület udvara szomszédos egymással.

Ettől függetlenül még a lakóotthon működhet, és működni fog. Az egy egész más dolog.

Jelenlegi állapotban a Fővárosi Önkormányzat képviselő testülete döntött, a döntés úgy szól, hogy 3 milliárd forintba becsülik a költséget, megterveztetni és úgy tűnik, hogy 2004-ben készül el az a terv, amivel lehet valamit kezdeni. A megvalósításhoz szükséges pénzt úgy lehet előteremteni, hogy államilag címzett támogatásért

fordul a főváros az oktatásügyön keresztül a belügyminisztériumhoz, hogy egy részét a költségeknek vállalja az állam közvetlenül. Ha ezt 2004-ben odaítélik, akkor 2005-ben megtörténhet a tendereztetése a kivitelezésnek, elindul a közbeszerzési eljárás, engedélyeztetés stb., és ha minden "klappol", akkor 2006-tól elindulhat az építkezés.